

Van Leerbrug Vreeland met bijbehorend brugwachtershuisje (Voorstraat 13)

De Van Leerbrug vormt de verbinding tussen het oude en nieuwe dorp in Vreeland en is een belangrijk ontmoetingspunt in het dorp. Er lag hier al een brug in de 16de eeuw, die diverse keren vervangen is. De brug ligt in de oude kern van Vreeland waarvan de Vechtoevers met haar monumentale panden al sinds 1967 rijksbeschermd dorpsgezicht zijn. In de toelichting uit 1967 wordt de brug met name genoemd.

In de aan boeiende dorpsbeelden rijke streek van de Vecht vormt de dorpskern van Vreeland een belangrijk element. Het hoofdbestanddeel van het fraaie dorpsgezicht wordt opgeleverd door de bebouwing langs de aan de Vecht gelegen Voorstraat, met aan de andere oever als pendant hiervan het complex van het hotel De Nederlanden en het daarnaast gelegen huis Schoonoord. Het feit dat de oevers tegenover laatstgenoemde gebouwen verbonden worden door een dubbele ophaalbrug en dat men allerwege langs de Vreelandse oevers geniet van de fraaiste uitzichten op het riviertje en de eenvoudige doch voor het merendeel stijlvolle dorpsbebouwing, draagt in sterke mate bij tot de unieke sfeer van het geheel.

De Van Leerbrug in Vreeland, met bijbehorend brugwachtershuisje, heeft een bijzondere, beeldbepalende betekenis voor het dorp Vreeland. De geschiedenis van de brug gaat terug naar de 16e eeuw. De brug is het hart van het dorp wat de bewoners koesteren door de brug schoon te houden en te versieren met bloemen en sfeervolle verlichting. Namens alle direct omwonenden willen we de Van Leerbrug, samen met het brugwachtershuisje, voordragen om als rijksmonument in aanmerking te komen.

Geschiedenis van de brug

Al in de 16de eeuw lag er op de plek van de huidige Van Leerbrug een houten brug over de Vecht. In 1600 gaven de Staten van Utrecht toestemming aan de gerechten Vreeland en Kortenhoef om een *nieuwe* brug te bouwen en tolgeld te heffen. Er was toen dus al sprake van een oude, dus eerdere brug. De brug is in de loop der eeuwen een aantal keer vervangen. In 1861 werd na veel overleg een ijzeren ophaalbrug geplaatst, omdat de oude brug in zeer slechte staat was. Tegelijk werd toen de brugwachterswoning gebouwd naar ontwerp van N. Kamperdijk, de architect die ook het gemeentehuis annex gemeenteschool aan de Raadhuislaan had ontworpen. Er werd tol geheven op de brug, zowel voor boten als voor verkeer dat over de brug ging. Het tolrecht lag voor de helft bij de ambachtsheer van Vreeland en voor de helft bij de gemeente. Dit recht werd verpacht aan een brugwachter, die de brug bediende en tegelijkertijd het tolgeld inde. Het bedienen van de brug was overigens geen sinecure, de twee brugdelen van de klapbrug werden handmatig omhoog en naar beneden getrokken.

Anno 1861 staat te lezen bovenin de mooi bewerkte klapbrug die tot mei 1945 over de Vecht lag. (coll. Lisman)

Bijna geen brug meer in het dorp...

De brug kreeg eind jaren '30, na bijna 60 jaar trouwe dienst, mankementen. Dit mede door het steeds zwaarder wordende verkeer. Omdat in 1940 de brug in de provinciale weg was geopend, besloot het gemeentebestuur de krakkemikkige brug in het dorp te slopen. Meteen kwam er opstand: inwoners, de 'Vereniging voor Vreemdelingenverkeer en behoud van natuurschoon in de Vechtstreek' en de Commissie voor de Vecht en het oostelijk en westelijk plassengebied wilden dat de brug behouden bleef. Tevergeefs, de raad besloot de brug te slopen. Door de oorlog die inmiddels was uitgebroken kwam het niet direct van sloop. Maar aan het einde van de oorlog gebeurde alsnog waartoe het gemeentebestuur vijf jaar daarvoor besloten had: de brug werd 'gesloopt', zij het niet door het gemeentebestuur, maar door Duitse explosieven.

Tweedehands brug kreeg een nieuw leven

Al binnen een maand werd een Vechtbrug-commissie in het leven geroepen om geld voor een nieuwe brug in te zamelen. De commissie bestond vier notabelen en werkte samen met de 'Commissie voor Vreeland'. Rijk, Provincie, gemeenten en particulieren moesten aan de nieuwe brug bijdragen en vooral de inwoners van Vreeland zouden, als meest belanghebbenden, 'het voorbeeld moeten geven van offervaardigheid'. Men kon de bijdrage die men wilde doen melden op intekenlijsten die door het dorp gingen. De gebruikte slogan werd: 'Dorpsgenoten, komt voor uw brug 'over de brug!'

Letterlijk alle inwoners droegen hun steentje bij. Toch was dit bedrag bij lange na niet voldoende voor een nieuwe brug. Rijkswaterstaat bood weliswaar een tweedehands brug aan, een dubbele klapbrug die dienst had gedaan over het Smal Weesp in Weesperkarspel, maar ook deze brug kon nog niet gefinancierd worden. Het verzoek aan Bernard van Leer voor een bijdrage overtrof de stoutste verwachtingen van de Brugcommissie: Van Leer zou maar liefst 20.000 gulden bijdragen. Samen met de 7000 gulden die al was ingezameld, was er nu genoeg geld om de brug uit Weesperkarspel te plaatsen. A. Broeres aannemingsmaatschappij N.V. te Amsterdam –met werkplaats aan de Nigtevechtseweg naast de molen- kreeg de opdracht tot de plaatsing. De feestelijke opening vond plaats op 29 juni 1949. Commissaris van de Koningin voor de provincie Utrecht M. Reinalda kreeg de eer. Veel sprekers, genodigden en belangstellenden waren aanwezig en natuurlijk zorgde muziekvereniging De Vecht voor een vrolijke muzikale noot. Plechtig verklaarde burgemeester Sprenger dat de brug voortaan Van Leerbrug zou heten.

Die brug is in 1987 vervangen door de huidige brug. Een tijdelijke noodbrug werd aangelegd over een schuit zodat wandelaars en fietsers de Vecht konden oversteken. De nieuwe brug hield de naam Van Leerbrug. Eind 1994 werd de brug van permanente verlichting voorzien en sinds 2014 hangen er bakken vol fleurige bloemen aan de brug, gefinancierd door de Dorpsraad en onderhouden door de brugwachters.

Nog steeds is de brug een zeer belangrijke verbindingsschakel in ons dorp, een beeldbepalende plek van ontmoeting die in hoge mate bijdraagt aan de uitstraling van Vreeland.

De omgeving van de Van Leerbrug

Precies op het kruispunt van de land- en waterwegen van Vreeland ligt restaurant De Nederlanden, een pand met een eeuwenlange historie. Op een kaart uit 1636 zien we dezelfde plek als De Nederlanden een gebouw staan, dat waarschijnlijk –net als vrijwel de hele Vechtstreek- ten prooi is gevallen aan de Fransen in het ‘Rampjaar’ 1672-’73. Een paar jaar later werd begonnen met de bouw van het nu rechter gedeelte, dat toen herberg ‘De vergulde Roskam’ werd. De herberg fungeerde als op- en afstapplaats voor de trekschuit, waar mensen konden wachten, wat eten en drinken en indien gewenst overnachten. In Vreeland moesten de paarden die de trekschuit voortrokken uitgespannen worden, omdat het pad pas voorbij het dorp weer verder liep, aan de oostoever. Geen wonder dat bij de bestaande herberg een stal werd gebouwd, waar de paarden verwisseld en ververst konden worden. Zoals wel vaker het geval was met herbergen, diende het gebouw voor meerdere doeleinden. Zo kregen werd er recht gesproken in het gebouw tot 1862 en werd het gemeente archief van Vreeland er bewaard.

Begin 19de eeuw lag er een kolfbaan achter de herberg en stonden er een paardenstal, koetshuis en hooiberg naast het gebouw. Rond 1835 werd de herberg -inmiddels Logement Floor geheten- uitgebreid met een koeienstal, een tweede hooiberg en een doorloopstal met kamers erboven. Het werd nu officieel een hotel en de naam veranderde in De Nederlanden. Koetsen en diligences konden met paard en al de stal inrijden, de gasten konden overdekt uitstappen en de koets kon via de andere staldeur weer naar buiten. In deze periode voeren er ook passagiers-stoombootjes over de Vecht tussen Utrecht en Amsterdam. De halte Vreeland was vanzelfsprekend bij De Nederlanden.

Begin 20ste eeuw werd Vreeland steeds interessanter voor toeristen. Na 1946 werd de houten stal afgebroken en werd de huidige aanbouw in historiserende stijl herbouwd. Toen werd ook de tot dan toe open galerij tussen de pilaren dichtgemaakt. In 1990 is het gebouw wederom geheel gerenoveerd en werd er iets later een vergaderzaaltje aan de achterkant, en de serre aan de voorkant aangebouwd. Het restaurant kreeg in 2001 en 2002 maar liefst twee Michelinsterren, waarvan er één tot op de dag vandaag behouden is. Met de overname door Wilco en Caroline Berends in 2013 werd een traditie van gastvrijheid van ruim drie eeuwen voortgezet.

Duinkerken 5 t/m 9 Deze 18e eeuwse woonhuizen aan de westelijke Vechtoever vormden vroeger als boerderij één geheel. Bij nummer 7 zijn nog de kelderraampjes te zien met daarboven de opkamer. Rond 1810 woonde de schoot van Vreeland, Horst, hier.

Duinkerken 11, Schoonoord werd halve eeuw de 18e eeuw gebouwd en kreeg toen de naam l'Amitié, de Vriendschap. Ruim 70 jaar later, in 1821, kreeg het de naam Schoonoord. Het ensemble bestaat uit een herenhuis, koetshuis en tuinhuis. Rond 1860 is de voorgevel veranderd tot de staat waarin deze zich nu bevindt.

Aan de oostoever van de Vecht, de Voorstraat, staat een hele rij 18e- en 19e- eeuwse huizen die met hun overtuinen aan de Vecht een bijzonder aantrekkelijk dorpsgezicht opleveren.

De Van Leerbrug en het brugwachters-huisje zijn opgenomen in de monumenten inventarisatie provincie Utrecht, 'Loenen, geschiedenis en architectuur' (2000) onder eindredactie van E. Stades-Vischer.

Met de *** bij de Van Leerbrug wordt bedoeld 'zeer monumentaal en waardevol'. Met (G) wordt bedoeld 'objecten die mogelijk in aanmerking komen voor de gemeentelijke monumentenlijst'.

Ook al dateert dit boek uit 2000, het gegeven dat De Van Leerbrug met brugwachtershuisje toen al als zeer monumenteel en waardevol gezien wordt, vinden wij heel belangrijk.

